

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**на дисертаційну роботу Ваньковича Любомира Ярославовича
на тему: «Дифузія результатів інноваційної діяльності
машинобудівних підприємств», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 –
економіка та управління підприємствами (за видами економічної
діяльності)**

**Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами,
планами, темами**

В умовах євроінтеграції України зростаюча конкуренція і глобалізація підштовхує вітчизняні машинобудівні підприємства до здійснення інноваційної діяльності. Але для того, щоб інновація набула серйозного економічного значення вона повинна набути широкого використання. А за умов глобалізаційних змін та трансформації економіки машинобудівним підприємствам необхідно враховувати зростання темпів технологічного оновлення, інноваційного розвитку, а також обмеженість у ресурсах та загострення конкурентної боротьби. Враховуючи це, особливе значення набуває реалізація рішень щодо дифузії результатів інноваційної діяльності. Зважаючи на це дисертаційна робота Ваньковича Л.Я. є актуальною, своєчасною та має значну наукову цінність.

На актуальність теми дисертації вказує використання матеріалів дослідження при виконанні держбюджетної теми Національного університету «Львівська політехніка» ДБ/ІНВЕСТ «Формування умов забезпечення інвестиційної привабливості підприємств та механізмів залучення іноземних інвестицій» (номер державної реєстрації 0102U001182, 2003 р.), де автором запропоновано формування критеріїв щодо збору і обробки інформації, інформаційного забезпечення інвестиційної та інноваційної привабливості підприємств, а також методичні положення з попереднього оцінювання достовірності інформації для поширення інновацій (акт впровадження від 29.12.2011 р.) та ДБ/ПСМ «Методологія та інструментарій процесійно-структурованого менеджменту» (номер державної реєстрації 0111U001215,

2011 р.), де автором запропоновано теоретико-концептуальні засади застосування матричних методів в управлінні інформацією та знаннями (інноваціями) підприємств, удосконалено полікритеріальну матрицю матричних методів аналізування середовища функціонування організації, а також опис основи застосування матричних методів в управлінні інформацією та інноваціями на підприємствах (акт впровадження від 29.12.2011 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність

Наукові результати та висновки дисертаційної роботи характеризуються високим рівнем обґрунтованості і достовірності, що забезпечено використанням загальновідомих сучасних методів наукових досліджень. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань в роботі використовувались такі методи: порівняння, систематизації та узагальнення (підр. 1.1, 1.2, 1.3, 2.3); історико-хронологічного аналізу – для уточнення змістового наповнення понять «дифузія», «дифузія інновацій», «дифузія результатів інноваційної діяльності підприємств» (підр. 1.1), морфологічного аналізу – для уточнення понятійно-категорійного апарату під час виконання роботи (усі розділи дисертації); метод експертних оцінок, методи індукції і дедукції – під час оцінювання рівня дифузії результатів інноваційної діяльності підприємства, оцінювання факторів, які впливають на явище дифузії, а також під час аналізування сучасного стану дифузії результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств (підр. 2.1-2.3); інструментарій теорії множин, метод (алгоритм) Дейкстри і математичного моделювання – для розроблення функціональної моделі рефлексивного управління дифузією результатів інноваційної діяльності підприємств; формування рекомендацій до побудови системи альтернативного коригування процесу дифузії результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств; встановлення послідовності етапів декомпозиції дифузії результатів інноваційної діяльності підприємства (підр. 3.1-3.3); графічний – для наочного представлення теоретико-прикладного матеріалу роботи (усі розділи дисертації); аналізу і синтезу – для вивчення об'єкта і предмета дослідження (усі розділи дисертації). Вибрані методи дослідження відповідають предмету дисертації.

Про високий рівень обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи свідчить їх апробація на одинадцяти конференціях.

Дисертаційна робота Ваньковича Любомира Ярославовича є завершеним науковим дослідженням. Автору вдалось аргументовано та переконливо довести правильність провідної ідеї, суть якої зводиться до теоретичних та прикладних положень щодо дифузії результатів інноваційної діяльності підприємств.

Автором досліджено та наведено трактування поняття «дифузія інновацій» різними авторами (с. 41-43, 47), систематизовано характери дифузії інновацій (с. 43-45, 59-61), сформовано та удосконалено класифікацію видів дифузії результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств (с. 64-77), розвинуто концептуальну модель дифузії результатів інноваційної діяльності (с. 78-80), наведена класифікація видів суб'єктів дифузії результатів інноваційної діяльності підприємств (с. 81).

У дисертаційній роботі проведено аналізування та оцінювання стану дифузії результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств (с. 95-140). Автором удосконалено методичні положення з оцінювання стану дифузії результатів інноваційної діяльності машинобудівного підприємства (с. 95-110), побудовано модель каузальних зв'язків між показниками, які характеризують дифузію результатів інноваційної діяльності підприємства (с. 98). У дисертації автором наведено та розвинуто класифікацію факторів, які впливають на дифузію інновацій (с. 129-130).

У дисертації автором розвинуто процес декомпозиції дифузії результатів інноваційної діяльності підприємств (с. 146-155), здійснено порівняльну характеристику методів, якими можна супроводжувати дифузію інновацій (с. 149), розроблено етапи процесу виходу дифузера на ринок із конкретним результатом інноваційної діяльності (с. 150), побудовано матрицю вибору тактики дифузії (методу поширення) відповідно до стратегії (моделі дифузії) (с. 155), запропоновано використання рефлексивного управління дифузією результатів інноваційної діяльності підприємств, зокрема побудовано модель формування варіантів управлінських рішень у рефлексивному управлінні дифузією результатів

інноваційної діяльності підприємства (с. 171) та функціональну модель рефлексивного управління (с. 172), удосконалено методичні положення щодо альтернативного коригування процесу дифузії результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств шляхом застосування ланцюгів Маркова та методу Дейкстри (с. 183-195).

Дисертація написана науковим стилем, виклад матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує легкість і доступність їхнього сприйняття. У роботі максимально обмежено використання складнопідрядних конструкцій, які заважають однозначному трактуванню позицій автора, дисертація насичена професійною термінологією. Робота характеризується однозначністю, послідовністю, точністю викладу фактів.

Основні наукові результати дисертації

Зі змісту дисертаційної роботи, опублікованих здобувачем наукових праць та автореферату опонованого дисертаційного дослідження випливає, що основні наукові положення, висновки і пропозиції сформовані автором самостійно, відображають особистий внесок дисертанта, характеризуються науковою новизною.

Заслуговує на увагу розвинуте автором тлумачення поняття «дифузія результатів інноваційної діяльності підприємства» (явище, що супроводжує процес комерціалізації і передбачає поширення комунікаційними каналами серед потенційних споживачів (користувачів) у часі та просторі нової чи удосконаленої продукції, технології, бренду або прав на їх виготовлення, використання, креативних ідей, доведених до рівня ноу-хау тощо), означення якого, на відміну від існуючих, сформульовано на засадах уточнення його сутнісних ознак і конкретизації зв'язків між ними (с. 33-63 дисертації; с. 7 автореферату).

Задля вибору одного управлінського рішення з низки альтернативних у разі застосування факторного аналізу в дисертації розвинуто класифікацію видів дифузії результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств, а також класифікацію факторів, які впливають на дифузію (с. 64-65, рис. 1.6, с. 112-114, 129-130, табл. 2.11 дисертації; с. 7-8 автореферату).

Автором розвинута концептуальна модель дифузії результатів інноваційної

діяльності підприємств, яка, на відміну від наявних, відображає у взаємодії ключові її елементи (принципи, суб'єктів, процес, результати, фактори впливу на процес дифузії), конкретизує функціональне та змістове призначення цих елементів (с. 79, рис. 1.7 дисертації; с. 8, рис. 1 автореферату).

Також автором удосконалено положення з оцінювання стану дифузії результатів інноваційної діяльності машинобудівного підприємства, які, на відміну від наявних, враховують місткість ринків і швидкість дифузії, що, в аналітичних цілях, уможливило встановлення факторних і результативних ознак явища дифузії результатів інноваційної діяльності підприємства, а також виявлення і використання резервів інтенсифікації явища дифузії (с. 98, рис. 2.1 дисертації; с. 10, рис. 2 автореферату).

З метою підбору методів продажу інноваційних продуктів і технологій наявним моделям дифузії та сприянню отриманню дифузерами додатних економічних ефектів від поширення на ринку результатів інноваційної діяльності розвинуто модель процесу декомпозиції дифузії результатів інноваційної діяльності підприємств (с. 150-155 дисертації; с. 12-13 автореферату).

Дисертантом вперше запропоновано функціональну модель рефлексивного управління дифузиею результатів інноваційної діяльності підприємств, що базується на моделях матричних ігор для побудови оптимальних змішаних стратегій дифузії результатів інноваційної діяльності (с. 172, рис. 3.8 дисертації; с. 15, рис. 4 автореферату).

З метою розроблення варіантів реалізації стратегії просування результатів інноваційної діяльності за умови досягнення значення цільового планового показника на одному з етапів обраної стратегії автором удосконалено методичні положення щодо альтернативного коригування процесу дифузії результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств шляхом застосування методу Дейкстри (с. 186-196 дисертації; с. 17-18 автореферату).

Достовірність досліджень, повнота відображення висновків і пропозицій в опублікованих автором дисертації роботах

Дисертація є результатом власних досліджень та самостійною науковою працею дисертанта. Усі наукові результати, викладені у дисертації, отримані

автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі містяться лише ті напрацювання, які становлять особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, що сформульовані у дисертації є достовірними. Достовірність забезпечено використанням матеріалів наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів, матеріали періодичних видань, статистичних оглядів, звітів, інформація облікової, фінансової та управлінської звітності вітчизняних підприємств, результати експертних досліджень, економічні огляди, Інтернет-ресурси, а також нормативно-правові акти органів державної влади. Загалом дисертаційна робота характеризується завершеністю, зміст дисертації відповідає поставленій меті. Зміст автореферату є ідентичним основним положенням дисертації.

Основні наукові результати дисертаційної роботи, а також відповідні елементи наукової новизни достатньо аргументовані та наведені у 27 наукових праць, з яких 1 колективна монографія, 7 статей у наукових фахових виданнях України, з них 2 статті представлено у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття в науковому періодичному виданні іншої держави, 14 тез доповідей науково-практичних конференцій і симпозіумів, 4 праці, що додатково відображають наукові результати дисертації. Загальний обсяг друкованих праць – 8,46 друк. арк., з них особисто автору належить 7,33 друк. арк. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Практичне значення результатів дослідження

Ряд положень, обґрунтованих в дисертації, мають практичну цінність. Про прикладний характер наукових розробок і пропозицій дисертанта свідчить їх практичне впровадження у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» і застосовуються під час викладання дисципліни «Інноваційний менеджмент», «Трансфер і дифузія інновацій у природоохоронній діяльності», «Міжнародні економічні відносини» (довідка № 67-01-1812 від 25.10.2018 р.).

Підтвердженням практичного значення отриманих результатів також є їх впровадження у діяльність таких підприємства як ТзОВ «Ексімеєвросервіс»

(довідка № 9/16 від 01.02.2016 р.); ТзОВ «Львівська ізоляторна компанія» (довідка № 2-16/12 від 25.12.2016 р.); ТзОВ «Транс-Сервіс-1» (довідка № 8-17/01 від 09.01.2017 р.).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Дисертаційне дослідження не позбавлене певних недоліків та дискусійних положень, а саме:

1. Автором наведено категоризацію впроваджувачів результатів інноваційної діяльності підприємств (рис. 1.5, с. 61), проте не достатньо обґрунтовано поділ суб'єктів інноваційно-дифузійних відносин на категорії новаторів, ранніх і запізнілих впроваджувачів, ранню і пізню більшість.

2. На рис. 2.1 с. 98 автор наводить модель каузальних зв'язків між показниками, які характеризують дифузію результатів інноваційної діяльності підприємства. Однак не вказано, яким чином визначатиметься сегментованість ринку при аналізуванні стану дифузії (с. 95; рис. 2.1, с. 98) і хто при цьому виступатиме експертами.

3. У табл. 3.2. с. 154 автором наведено матрицю відповідності методів продажу існуючим моделям дифузії, на основі яких формуються стратегії дифузії у разі виходу дифузера на ринок із конкретним результатом інноваційної діяльності. Однак, не достатньо обґрунтовано можливість використання та вибору певного методу продажу (тактики) для моделі дифузії (стратегії дифузії).

4. У дисертації доцільно було би більш ретельно відобразити та обґрунтувати альтернативні траєкторії ринкової поведінки конкурента або споживача (користувача) об'єкта дифузії (рис. 3.6, с. 169).

5. Запропонована функціональна модель рефлексивного управління (рис. 3.8, с. 172) носить загальний характер і вимагає більш ретельнішого пояснення.

Вищенаведені дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову та практичну цінність дисертаційної роботи Ваньковича Л.Я.

Висновок про відповідність роботи встановленим вимогам МОН України

Дисертаційна робота Ваньковича Любомира Ярославовича «Дифузія

результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств» є завершеною оригінальною науковою працею, яка присвячена вирішенню актуального наукового та практичного завдання розроблення порядку вибору та моделі економічного оцінювання стратегії конкуренції промислових підприємств з іноземними інвестиціями. Автореферат дисертації відображає усі наукові положення, що винесено на захист.

Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами дослідження.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що за своїм змістом, оформленням, актуальністю, глибиною вирішення наукових завдань, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертація Ваньковича Любомира Ярославовича «Дифузія результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств» відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема пунктам 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 р.), а її автор, Ванькович Любомир Ярославович, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор,
декану факультету економіки та управління
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки**

Л.Г. Ліпич

Підпис засвідчую

Підпис *Ліпич Л.Г.*
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
"05 02 2019" *Ліпич Л.Г.*

**Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки**